

Szókincsfejlesztés népmesékkel

DENCS KRISZTINA

Csongrád Megyei Pedagógiai Szakszolgálat, Szeged

csmpsz.dencskrisztina@gmail.com

1. Bevezetés, előzmények

Egy általános iskolában dolgozom gyógypedagógusként mint szakszolgálati munkatárs. Munkám során – a fejlesztő foglalkozások mellett – kéttanáros modellben is részt veszek, így napi rendszerességgel működöm együtt a tanítókkal, pedagógusokkal, diákokkal. A folyamatos egyeztetések során többször esett szó arról, hogy a gyerekek szókincsa igen szegényes, nehezen tudják kifejezni gondolataikat, érzéseiket. A szabadidejükben, a délutáni foglalkozások keretein belül sokszor kéri, hogy olvassunk nekik magyar népmeséket, vagy esetleg megnézhesse nekik néhányat közülük különböző online felületeken.

Szókincsfelméréssel kiválasztottam az alsó tagozatosok közül egy kisebb csoportot, akiknél alacsonyabb szókincs igazolódott. Ezek után kijelöltem 16 mesét Illyés Gyula: *Hetvenhét magyar népmese* című könyvéből. A meseválasztás legfőbb szempontjai között szerepelt, hogy a szöveg – az óra időkerete miatt – viszonylag rövid vagy könnyen rövidíthető legyen, tartalmazzon olyan szavakat, kifejezéseket, amelyekről azt feltételeztem, hogy a gyermekek számára ismeretlenek, de egészében véve a korosztály számára érthető legyen a mese. Ezt követően megkezdtem a fejlesztési időszakot, amely a kialakult járványügyi helyzet miatt félbeszakadt. A megvalósult fejlesztések eredményességének felmérésére készítettem egy online szókincsesztesztet, amelybe azokat a szavakat, kifejezéseket emeltem be, amelyek vagy ismeretlenek voltak, vagy nehézséget okoztak a gyermekeknek a fejlesztőfoglalkozások során. A tesztet visszaküldés után kiértékeltem. Ennek eredményéről elmondható, hogy a szókincsfejlesztő időszak végén azok a diákok teljesítettek jól, akik a *Szó? Nem szó?*-teszten is eredményesebbek voltak.

2. Néhány gondolat az olvasásról

Ha az olvasásra mint kommunikációra gondolunk, akkor az üzenet adója (kódolója) az író, az üzenet vevője (dekódolója) pedig az olvasó. Ez esetben az írásos üzenetet kell dekódolni és megérteni. Emellett más

tényezők is szükségesek a megértéshez: a kontextus, a beszédhelyzet, illetve a pragmatikai ismeretek is (Adamikné 2001).

Az olvasás kognitív és szociális képesség, ami igen nagy mértékben meghatározza az iskolai eredményességet és az életminőséget is. Az olvasás definíciója attól is függ, hogy mely tudományterület szemszögéből közelítjük meg (Csapó et al. 2015).

Az olvasás definíciója sok változáson ment át az évek során, a több szempontú megközelítésnek köszönhetően bonyolultabbak, összetettebbek lettek. Erre jó példa a RAND (Reading Study Group) háromdimenziós definíciója, amely szerint „A szövegértés a jelentés szimultán kivonatolása és konstruálása az írott nyelvből interakción és együttműködésen keresztül” (Snow 2002: 33, idézi Csapó 2015: 17). Ez a definíció szintetizálja a szövegértő olvasásnak a tranzakciós, a szociális és a funkcionális elméleteit (Steklács 2013).

3. A szókincs fogalma, fejlődése és fejlesztése

A szókincs fontos összetevője a szövegértési és tanulási képességnek is, ezért elengedhetetlen, hogy a tudatos fejlesztőmunka során feltérképezzük a gyermekek szókincsét. Egy gyermek szókincsének felmérésekor csak megközelítőleg pontos adatokat kaphatunk, hiszen ez a szómenyiség folyton változik. A szakirodalom eltérően használja a szókincs és a szókészlet fogalmát (Juhász 2019). Dolgozatomban a szókincs fogalma alatt az egyén által birtokolt szavak összességét értem.

Elengedhetetlen, hogy a pedagógusok ismerjék diákjaik szókincsének hozzávetőleges nagyságát, hiszen ebből a szövegértési és tanulási képességekre is következtetéseket tudnak levonni. A szókincs önmagában még nem garantálja egy szöveg megértését, annak hiánya viszont garantálja a szövegértés sikertelenségét (Biemiller 2005: 223, idézi Juhász–Radics 2019: 52). A szövegértő olvasási készség feltétele, hogy a szöveg tartalmazzon olyan szavakat, amelyeket ismer az olvasó személy. A szövegértés szintjét nagyban befolyásolja, ha a szövegben az ismertekhez képest túl sok az ismeretlen szó és szókapcsolat (Juhász–Radics 2019).

A mentális lexikon fogalmának definíciója még a mai napig nem egyetemesen elfogadott, de abban megegyeznek, hogy az egy tárolóegység, amely magában foglalja a szavak vizuális, akusztikus formáját, szemantikai vonatkozásait és használati szabályait (Pléh 2006, idézi Kiefer 2006). A mentális lexikon egy fluid és flexibilis entitás, amely változtatható és befolyásolható, így elmondható, hogy az egész életen át tartó tanulási képesség alaptényezője. Ezért kiemelt figyelmet kell

fordítani a szókincsre, annak fejlesztésére és gyarapítására, hiszen mindez hozzájárul a sikeres tanuláshoz (Juhász–Radics 2019).

A szókincsfejlődés lehet direkt és indirekt is, de a kettő nem minden esetben választható el egymástól. A mennyiségi növelés indirekt módja az olyan hétköznapi tevékenységek gyakorlása, mint például az olvasás. A direkt szókincsfejlesztés lehet tervezett és spontán. A tervezett szótanítás alapja, hogy kiválasztjuk a szöveget és abból azokat a szavakat és kifejezéseket, amelyeket érdemes megtanítani. A szóválasztás ekkor nem lehet véletlenszerű, több tényezőt is figyelembe kell venni. Ilyen például az, hogy mennyire reprezentáns tagja a kiválasztott szó a szócsaládnak, vagy az is, hogy mennyire kell majd a gyermeknek az adott szót később használnia akár beszédben, akár írásban. A szótanítás megkezdése előtt meg kell vizsgálni a szöveget a tekintetben, hogy az adott szó hányszor szerepel a szövegben, a kontextusból felfejthető-e a jelentés (Juhász–Radics 2019).

4. A népmese

A népmese a kisiskolás gyermekek egyik legkedveltebb műfaja, amely egész életre szóló, meghatározó élményeket nyújt számukra, és nagy hatást gyakorol lelki életük fejlődésére is. A népmesének óriási szerepe van a gondolkodási és megismerési folyamatban, a gyermek lelki jellemvonásainak kialakulásában, a pozitív emberi és erkölcsi tulajdonságok formálódásában, a személyiség kialakulásának folyamatában (Baksa 2018: 79–80).

A népmesék olvasásának nem az ismeretszerzés az elődleges célja; fontos szempont, hogy a gyermekek azt érezzék, hogy a mesék róluk szólnak, segítenek tájékozódni a világban. Mesehallgatás során a gyermek kialakít egy belső képet, amely segít a tudattalan feszültségek, szorongások feloldásában. „A valóság, a világ megismerése a gyerek számára a mesék segítségével történhet, a mese nemhogy elvezetne a valóságtól, hanem ez az a forma, mely megfelel a gyermeki gondolkodásnak. A mesét a gyerek szereti, élvezi, mert a mesei motívumok, fordulatok összhangban vannak a gyermek pszichés fejlődésének jellegzetes gondolati, indulati, szemléleti vonásaival” (Zóka 2007).

5. A fejlesztésre szánt mesék kiválasztása és a mesélés rendszeresége

A mesék kiválasztása szempontjából a tapasztalatok azt mutatják, hogy elsődleges az élményaktivitás, vagyis az, hogy a gyermekek

szívesen hallgassák. Fontos szempont a terjedelem is, hiszen ha a mese túl hosszú, a gyermekek elfáradnak, figyelmük lankad, unatkozni kezdenek. Az ismétlések száma nincs pontosan meghatározva, ajánlott a napi kétszeri felolvasás. Azonban a gyermekek a kedvenc meséiket akár naponta többször is szívesen meghallgatják, gyakran a teljes elsajátításig ismételtetik a felolvasóval. Ennek következtében az elbeszélő mondatsémák, szövegsémák beépülnek a gyermekek tudatába, ezáltal fejlődhet a nyelvi képességük és a gondolkodásuk is. Nagy József (2009) szerint a gondolkodásfejlődés szándékos segítségével elemi feltétele, hogy a mesében szereplő fogalmak ismertek legyenek, enélkül a kifejezés érthetatlenné válik a gyermek számára. Épp ez az indoka annak, hogy a gyerekeknek szánt könyvek igen nagy részében találhatunk illusztrációkat, azonban ezek mennyisége és minősége hagy némi kívánnivalót maga után (Nagy 2009: 27–28).

6. A csoport bemutatása

Kutatásom megkezdése előtt kiválasztottam azt a csoportot – a Szent Miklós Katolikus Általános Iskola Ópusztaszeri Tagintézményének 2. osztályos tanulóit –, amelynek esetében a legszükségesebbnek ítéltam a szókincsfejlesztő tréninget. A csoport tagjai nagycsoportos óvodásokként részesültek fejlesztésben, és 1. osztályos koruk óta járnak hozzám fejlesztő foglalkozásokra. Mivel a kéttanáros modell keretein belül – e foglalkozásokon túl – heti két alkalommal részt veszek a gyermekek nyelvtanóráin is, lehetőségem nyílt őket különböző tanulási helyzetekben is megfigyelni. Az osztálytanítóval folyamatosan konzultálva dolgozunk, segítjük egymás munkáját.

7. A kliensek bemutatása

A csoportba 3 fiú és 1 lány jár, a lány életkorának megfelelően fejlett. Közvetlen, nyitott, szívesen beszélget, de szóbeli megnyilatkozásai nem mindig helyesek grammatikailag, ezeket próbáljuk javítani. Kortársaival és a felnőttekkel is tisztelettudó. A tankönyvein kívül nincs sok könyve otthon. A szülei Romániából költöztek Magyarországra, a gyermek már Magyarországon született. Nem írnak és olvasnak jól magyarul, így a szülők nem tudnak segíteni a kislánynak a tanulásban. Az első osztályban nővére segítette, ellenőrizte a feladatait, ő azonban már ettől a tanévtől kollégiumban lakik gimnáziumi tanulmányai miatt.

A 2. számú gyermek alacsony, vékony testalkatú fiú, sokszor beteg. A tanítási órákon halk szavú, de az udvari játék során, illetve a fejlesztőfoglalkozások alkalmával szívesen beszélget. A 2019/20-as tanév elejétől logopédiai foglalkozásokon is részt vesz. Édesanyja elmondása alapján sokat gyakorolnak otthon, esténként mesél a gyermeknek.

A 3. számú gyermek életkorának megfelelően fejlett fiú. Tiszteletudó a felnőttekkel, de osztálytársait sokszor kioktatja. Szívesen mesél a vele történekekről, beszélget, szókinse átlagosnak mondható. Otthoni tanulását nővére segíti. Elmondása alapján sok könyvük van otthon, amelyekből mesélnék is neki, sok mesét és történetet ismer.

A 4. számú gyermek életkorának megfelelően fejlett fiú, de ruházata sokszor rendezetlen, felszerelése hiányos. Sokszor beteg, de jár iskolába. A családban sok gyermek van, a szülők, akik nehezen elérhetőek, elmondásuk alapján sokat dolgoznak, olykor éjszaka is, így a nagyobb testvér gondoskodik a kisebbekről. A gyermek főként a mozgásos játékokat kedveli, a fejlesztő foglalkozásokon is sokszor nehéz leültetni őt egy feladathoz. Ilyenkor fitneszlabdára ültetem, így feladatvégzés közben is tud mozogni.

8. A vizsgálat célja, előzetes eredmények

A fejlesztési időszakot megelőzően felvettem Lőrík József: *Szó? Nem Szó?*-tesztjét a kiválasztott csoporttal. A vizsgálatnál arra szerettem volna választ kapni, hogy valóban indokolt-e az intenzív szókinse-fejlesztő időszak. A gyermekek, egy kivétellel, átlag alatt teljesítettek. Ennek több oka is lehet, a háttérben a szegényes szókinse, figyelmi és motivációs problémák, esetleg a kifáradás is állhat. Az átlag alatti teljesítménynek a gyermekek alacsony szókinse lehet a fő oka, ezért úgy véltem, hogy a megtervezett, népmesékre alapuló szókinsefejlesztő időszak elősegíti a gyermekek szókinsegyarapodását.

Vizsgálatom központi kérdése az volt, hogy egy intenzív, szókinse-fejlesztésre összpontosító fejlesztési időszak során a gyerekek milyen szinten tudják elsajátítani a megtanított szavakat. Kutatásommal azt szerettem volna elérni, hogy több tapasztalatot szerezzek a népmesékkal történő szókinsefejlesztés témájában. A vizsgálatom során arra kívántam rávilágítani, hogy a beszéd- és nyelvi készségek területén elmara-dást mutató gyermekek esetében eredményes lehet a szókinsefejlesztés.

9. A fejlesztőfoglalkozások célja, megtervezésük módja

A foglalkozások megtervezése során meghatározott céljaim között szerepelt, hogy a diákok olyan tudásra tegyenek szert, amelyet később is tudnak hasznosítani, a meglévő tudásukat pedig különböző feladathelyzetekben tudják alkalmazni, gyarapodjon a szókincsük, fejlődjön a szövegértésük. Fontos célnak tekintettem, hogy a figyelmük terjedelme növelhető legyen, illetve könnyen irányíthatóvá váljon a foglalkozások során, valamint az önkontrolljuk, önfegyelmük erősödjön, legyenek egymással türelmesek, a feladatvégzés során kitartóak.

Direkt szótanulást és szótanítást terveztem, meghatároztam, hogy az adott meséből melyek azok a szavak vagy kifejezések, amelyeket érdemes megtanítani. A kiválasztáskor figyelembe vettem, hogy melyek azok a szavak, amelyeket a gyermekek vélhetőleg nem ismernek, vagy kevés szinonimát tudnak hozzá, valamint azt is, hogy a későbbiekben mennyire kell aktívan használniuk beszédben vagy írásban.

9.1. A fejlesztőfoglalkozások felépítése

A fejlesztőfoglalkozások egy előre megtervezett séma alapján épülnek fel, a feladatok meghatározott sorrendben követik egymást. Az elsajátítandó szavakat mindig az éppen aktuális meséből emeltem ki, és ezeknek megfelelően dolgoztam át a feladatokat.

A mintaóraterv feladatai:

- Köszöntés: bizalmi légkör létrehozása.
- Érdeklődés felkeltése: játék a beszéd és a mozgás összerendezésének segítésére.
- Szólások, közmondások: jelentés megbeszélése.
- Ismeretlen szavak: szótagolás, betűzés, időtartam-differenciálás.
- Egyforma/nem egyforma hangsorok.
- A mese felolvasása.
- Felidéző, véleménykérő, kitaláló beszélgetés Nagy József: *Fejlesztés mesékkel* könyve alapján.
- Igaz/hamis állítások.
- Az események sorrendje.
- Szinonimák: képi segítség, mondatalkotás a szinonimákkal.
- Hiányos szöveg: a tanított szavak pótlása mondatokban.
- Levezető játék és értékelés.

A foglalkozásokat 45 percesre terveztem, ez azonban nem mindig valósult meg: a diákok számára kezdetben túl soknak bizonyult a feladatok mennyisége ekkora időtartamra, illetve a feladatok megértése

is nehézkes volt. Később ez sokat változott, hiszen megtanulták a típusfeladatok megoldási stratégiáit, így teljesíteni tudtuk a tervezett feladatokat.

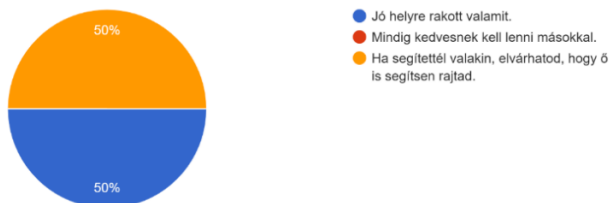
A heti két alkalmat nem minden esetben tudtam megvalósítani. Az esetleges betegségek, iskolai szünetek és programok miatt el kellett halasztani a foglalkozásokat. Ha egy gyermek hiányzott a csoportból, akkor nem a szókincsfejlesztő foglalkozást tartottam meg. Szerettem volna, ha a visszamérő szókincsteszt során reális képet kapok. A foglalkozások során jelöltem ki azokat a szavakat és kifejezéseket, amelyeket a gyerekek nem – vagy kevésbé – ismertek.

A foglalkozásokhoz eredetileg 16 mesét választottam ki. A koronavírus következtében kialakult járványügyi helyzet miatt azonban a foglalkozásokat nem tudtam maradéktalanul megtartani, így csak a 13. meséig jutottunk el. Az utolsó mese után elkészítettem egy online elvégezhető szókincstesztet. Ebben a tesztben azokat a szavakat szerettem volna visszamérni, amelyeket a korábbi foglalkozások során megjelöltem. A feladatokat úgy alakítottam ki, hogy változatosak és egyértelműek legyenek. Fontos szempont volt számomra, hogy a diákok szülői segítség nélkül is boldoguljanak, hiszen csak így kaphattam egyértelmű képet az elsajátított szavakról. A feladatok típusukat tekintve feleletválasztós vagy rövid válasz megfogalmazását kérő feladatok voltak. A kérdőívet a korábban már az online oktatás miatt kialakult Facebook-csoporton keresztül elküldtem a szülőknek, és arra kértem őket, hogy ne segítsenek a gyermekeknek a kitöltésében.

10. A fejlesztést követő szókincsteszt kiértékelése

Az online szókincstesztet a csoport összes tagjától visszakaptam, 3 fiú és 1 lány töltötte ki. A teszt első pontjában a kitöltő gyermek nevét kérdeztem meg. Mindenkinek kötelező volt beírnia a nevét, így nyomon tudtam követni az egyéni válaszokat is. A kérdőív 22 kérdésből állt, amelyekre a kitöltők maradéktalanul válaszoltak.

Mit jelent a következő mondás? Jó tett helyébe jót várj!
4 válasz

1. ábra: Mit jelent a következő mondás? Jó tett helyébe jót várj!

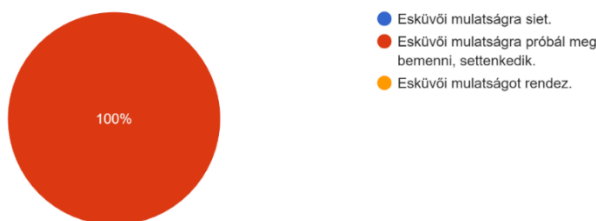
A fent látott diagram alapján elmondható, hogy a gyermekek közül 2 fő (50%) helyesen válaszolt a kérdésre, felismerték a megfelelő jelentést. Tekintve, hogy ez a közmondás sok népmesében, elbeszélésben szerepel, így nem kellett volna, hogy a tanulók számára gondot okozzon.

A következő tesztfeladatban egy *tarisznnyát* kellett kép alapján felismerni. A mérés során ugyanazt a képet használtam, mint a fejlesztőfoglalkozáson, ennek következtében mind a négy válaszadó helyesen választotta ki a megfelelő szót (a felkínált galuska, bokréta és szűr szavakat senki sem jelölte meg). Szintén jól feleltek a válaszadók, amikor a *buzogányt* kellett azonosítani. Ehhez a feladathoz is a foglalkozáson megismert képet választottam, amely – véleményem szerint – nagyban segítette a felismerést.

A gyermekek közül képi formában 3 fő (75%) ismerte fel a *vályút*, a 4-es számú gyermek viszont a csatorna szót választotta. A kérdés megalkotásakor a fejlesztőfoglalkozáson használttól eltérő képet választottam, ez is közrejátszhatott a 4-es számú gyermek hibás jelölésében.

A gyermekeknek a továbbiakban a *cifraszűrt* ábrázoló képet kellett felismerniük, de a helyes megoldás helyett mindannyian a *kabát* válaszlehetőséget jelölték meg. A tesztben megadott kép megegyezett ugyan a fejlesztőfoglalkozás során használt képpel, ám mivel a gyermekek mindennapi szóhasználatának nem szerves része a cifraszűr, így a szó bevésése valószínűleg ezért nem volt pontos.

Mit jelent az, hogy belopózik a lakodalomba?
4 válasz

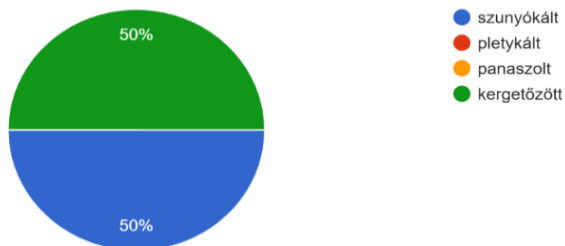

2. ábra: Mit jelent az, hogy belopózik a lakodalomba?

A következő kérdés során a *belopózik* ige jelentésének megfelelő használatát mértem fel. Ahogy az ábráról (2. ábra) is leolvasható, a gyermekek közül mindenki a helyes jelentést jelölte meg. A *belopózik* ige *A róka és a farkas a lakodalomban* című népmesében szerepel, amelyben a vizsgált ige a *belopózik a lakodalomba* szókapcsolatként szerepel. Azt gondolom, hogy ezt az igét a gyermekek megfelelően elsajátították, ismerik a jelentését.

A *vigyorog* szó esetében minden gyermek a helyes *mosolyog* igét választotta.

Mit csinált a rest macska egész nap?
4 válasz

3. ábra: Mit csinált a rest macska egész nap?

Az 3. számú ábráról leolvasható, hogy a megkérdezett gyermekek fele szerint a rest macska kergetőzött, a másik fele szerint pedig *szunyókált*. A helyes megoldás a *szunyókált*, hiszen aki rest, az lustálkodik, nem szívesen dolgozik.

Szintén két gyermek válaszolt helyesen az *összezőrdültek* szó kapcsán. A feladat az *összezőrdültek* szó jelentésére kérdezett rá a következő mondatban: Fiatalok voltak, de a nagy szegénység miatt egyszer-egyszer azért összezőrdültek. A jó megoldás a *hangosan vitáztak* válaszlehetőség volt, amelyet a 3. és a 4. gyermek választott. A másik két gyermek a *zörrenő hangot adtak* lehetőséget jelölte meg. Ők valószínűleg azért nem értelmezték jól a példamondatot, mert hangutánzó szóként azonosították az *összezőrdültek* szót.

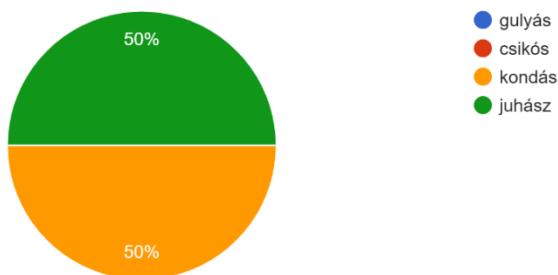
A *bámultak* szó jelentését kellett kitalálni a következő példamondat alapján: Az urak csak bámultak, egy szót sem értettek az egészből. A gyermekek közül mindenki a helyes választ, vagyis a *csodálkozva néztek* opciót jelölte. Ugyancsak helyesen válaszoltak a *megtréfál* szóval kapcsolatban is, amelynek helyes jelentése a megviccel. Ebben az esetben a kioldoz valamit és a vicceket olvas lehetőségek voltak a helytelenek.

Több szó esetében választottam azt a lehetőséget, hogy a diákoknak saját szavaikkal kell megfogalmazniuk a megfelelő jelentést. A *tudakol* szó esetében mind a négy választ helyesnek ítéltam. A megfogalmazások lényege minden esetben az volt, hogy valaki meg akar tudni valamit. A *megilletődik* szó esetében a 3-as számú gyermek azt válaszolta, hogy szégyellős, a többi gyermektől a *nem tudom* választ kaptam. A *zsugori* szó kapcsán két esetben érkezett elfogadható választ,

a 3-as számú gyermek azt írta, hogy sajnálja mástól a pénzt, az 1-es számú gyermek pedig azt, hogy nem ad másnak pénzt, így mindkét megfogalmazást helyesnek ítéltem. A 2-es és a 4-es számú gyermek válasza a *nem tudom* volt.

Mit látsz a képen? Hogy hívjuk azt, aki a disznókat őrzi?

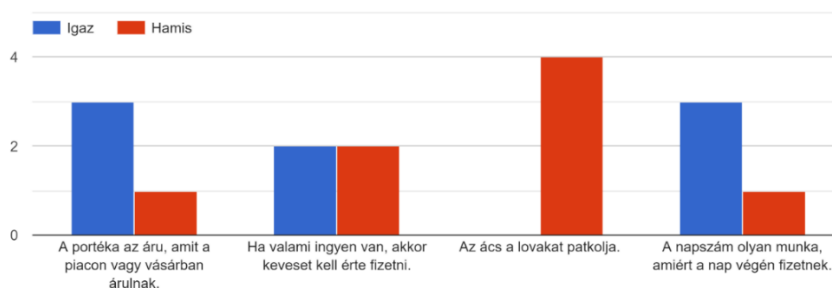
4 válasz

4. ábra: Mit látsz a képen? Hogyan hívjuk azt, aki a disznókat őrzi?

A diákoknak azt kellett eldönteniük, hogy hogyan nevezik a képen látható személyt. A fotón egy *kondás* látható, miközben az disznókat őriz. Két gyermek adott megfelelő választ. Tapasztalataim szerint a gyermekek többsége a juhász szóra voksolna, ha azt látná, hogy egy ember állatokat őriz. Nem tesznek különbséget kondás, juhász, gulyás vagy esetleg a csikós között.

Igaz vagy hamis?

5. ábra: Igaz vagy hamis?

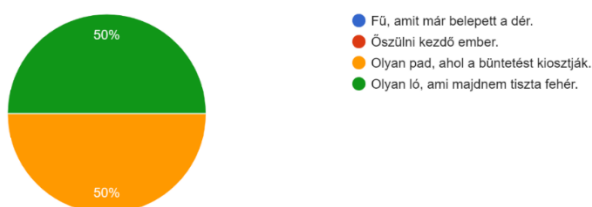
A fenti ábra (5. ábra) azt mutatja be, hogy a gyermekek milyen arányban választották az igaz vagy hamis lehetőséget az állításokkal kapcsolatban. Az állításokban a mesék során tanult *portéka*, *ingyen*, *ács* és *napszám* szavak szerepeltek. A portéka szóval kapcsolatos állításra

egy helytelen válasz érkezett, az ingyen esetében csak a gyermekek fele találta el a helyes választ. Az ács szóval kapcsolatos állításnál mind a négy gyermek helyesen jelölte a hamis rubrikát, a napszám esetében pedig egy gyermek jelölt helytelenül.

Tesztkérdésként szerepelt az is, hogy mennyi idő egy *esztendő*. Erre minden gyermek helyesen választotta ki az 1 év válaszlehetőséget. Ugyanígy helyesen válaszoltak arra a kérdésre, hogy mit csinál az ember a képen. A fotón egy férfit láttak, aki egy különböző háztartási eszközöket és bútorokat szállító teherautót vezet. A helyes válasz a *fuvaroz* volt, a hajít, a megegyez, az alkudik pedig a helytelen.

A teszt során szerettem volna megtudni, jól értelmezik-e a *deres* szót a következő mondatban. Matyi feltápáskodott a deresről a 25 botütés után.

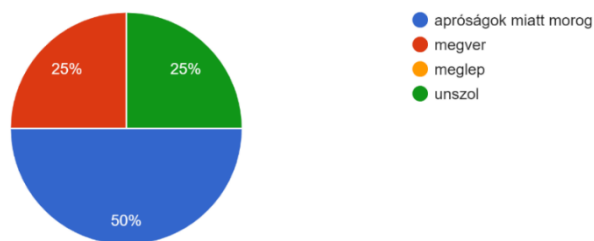
Mit jelent ebben a mondatban a deres szó? Matyi feltápáskodott a deresről a 25 botütés után.
4 válasz

6. ábra: Mit jelent ebben a mondatban a deres szó?

A választható lehetőségek közül mindegyik a deres szó jelentése, azonban ebben a mondatban azt a padot jelenti, ahol a büntetést kiosztják. A gyermekek közül ketten eltalálták a helyes választ, a másik két diák a lóra asszociált, amelyiknek a szőre majdnem teljesen fehér. Véleményem szerint ez azért lehetséges, mert a diákok szülei mezőgazdasággal és állattartással foglalkoznak, így a deres szóról a ló jutott az eszükbé, mert a mindennapi szóhasználatukban ez a jelentés fordul elő gyakran.

Mit csinál az az ember, aki zsörtölődik?
4 válasz

7. ábra: Mit csinál az az ember, aki zsörtölődik?

A válaszadók fele jól válaszolt a *zsörtölődik* szó estében. Ahogyan a fent látható ábra (7. ábra) is mutatja, a másik két gyermek a megver és az unszol szót jelölte. Az 1-es számú gyermek valószínűleg azért voksolt az *unszol* szóra, mert annak a jelentését nem ismeri.

Az utolsó kérdésben a *csősz* szó szerepelt. Erre mindannyian helyes választ adtak, miszerint a csősz az, aki vigyáz a mezőkre, rétekre, szőlőkre és a legelőkre.

Összességében elmondható, hogy a gyermekek a várt eredményeknek megfelelően teljesítettek. Jól látszik, hogy azok a diákok, akik az előzetesen felvett *Szó? Nem szó?*-teszten jobban teljesítettek, azok az intenzív szókincsfejlesztő időszak után kitöltött online teszten is jobb eredményt értek el. Az 1-es, 2-es és a 4-es számú gyermek esetében elmondható, hogy a foglalkozások ideje alatt figyelmük könnyen elterelődött, a feltett kérdésekre, feladatokra kisebb pontossággal tudtak megfelelően válaszolni, így feltételezem, hogy a szavak tartós bevésése is kevesebb sikerrel történt meg náluk. A 3-as számú gyermek aktivitása kiemelkedő volt a foglalkozások során, éber és együttműködő volt, sokszor társait is segítette a válaszadásban.

Megítélésem szerint a diákoknál mindenképpen eredményes volt a szókincsfejlesztő időszak, hiszen nem volt olyan teszt, amelynek minden kérdésére helytelen választ kaptam volna.

11. Összegzés

A bemutatott fejlesztési időszak nagyon rövid idő ahhoz, hogy a vizsgálatból általános érvényű következtetéseket vonjak le. A tanulmány eredményeinek értékelésekor figyelembe kell venni azt is, hogy kis mintával dolgoztam, így csak nagyobb elemszámú kutatás erősítheti meg a fejlesztés érvényességét. Az eredmények alapján elmondható, hogy azok a diákok, akik az előzetesen felvett teszten átlagos eredményt értek el, a szókincsteszten is megfelelő teljesítményt nyújtottak. A fejlesztőfoglalkozások során végzett megfigyelések alapján párhuzam vonható a diákok szókincsteszten elért eredménye és a foglalkozáson mutatott aktivitása között, és bebizonyosodott, hogy az intenzív szókincsfejlesztő időszak során a tanulók szókincse gyarapodott. Meglátásom szerint a bemutatott tréning hatékony lehet más csoportok esetében is, esetlegesen felsőbb osztályokra is adaptálható lenne.

Irodalom

- Adamikné Jászó A. 2001. *A magyar olvasástanítás története*. Budapest: Osiris Kiadó.
- Baksa B. 2018. Fejlesztési lehetőségek a népmesék feldolgozásában. In: Fehér Á., Megyeriné Runyó A. (szerk.) *A mese szerepe a nevelésben, oktatásban. A Brunszvik Teréz Szakmai Napok keretében szervezett II. Nemzetközi Kisgyermek-nevelési Konferencia kötete*. Vác, 2018. március 20–21.
- Csapó B. et al. (szerk.) 2015. *Az olvasás-szövegértés online diagnosztikus értékelésének tartalmi keretei*. Budapest: Oktatókutató és Fejlesztő Intézet.
- Kiefer F. 2006. *Magyar nyelv*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Juhász V., Radics M. 2019. *Anyanyelvi nevelés, írás-olvasás előkészítés óvodás- és kisiskoláskorban*. Szeged: SZEK JGYFK.
- Nagy J. 2009. *Fejlesztés mesékkal. Az anyanyelv, a gondolkodás fejlődésének segítése mesékkal 4–8 éves életkorban*. Szeged: Mozaik Kiadó.
- Steklács J. 2013. *Olvasási stratégiák tanítása, tanulása és az olvasásra vonatkozó meggyőződés*. Budapest: Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó.
- Zóka K. 2007. A meseválasztás kérdései az óvodában. *Könyv és Nevelés* 9/2, 43–51.